

ศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์แห่งศาสนาซิกข์: ประวัติศาสตร์ ความหมาย และองค์ประกอบ (อรรถาธิบายเชิงเปรียบเทียบ)

THE SIKH GURU IN THE FORM OF THE HOLY BOOK: HISTORY, MEANING AND COMPOSITION (COMPARATIVE EXPLANATION)

อภิรัฐ คำวัง / APHIRAT KAMWANG

ศูนย์การศึกษาศาสนา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

CENTRE FOR BHARAT STUDIES, RESEARCH INSTITUTE FOR LANGUAGES AND CULTURES OF ASIA, MAHIDOL UNIVERSITY

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลการศึกษารวบรวมเรื่องศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ ศรี กูรู ครันท์ ซาฮิบ แห่งศาสนาซิกข์ อรรถาธิบายเน้นความเป็นมาของลักษณะองค์ประกอบและบริบททางสังคมวัฒนธรรม เป็นการศึกษาแบบสหวิทยาการ โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและภาคสนามในชุมชนชาวไทยซิกข์ กรุงเทพฯ และอินเดีย (กรุงเดลีและเมืองอมฤตซาร์) ข้อค้นพบถือเป็นความรู้พื้นฐานใหม่สำหรับศาสนาซิกข์ในสังคมไทย ผลจากการศึกษาประกอบด้วย (1) ประวัติศาสตร์ศาสนาซิกข์ในบริบททางสังคมของอินเดีย (2) พัฒนาการของศาสดา ศรี กูรู ครันท์ ซาฮิบ รวมถึงการสำรวจคำศัพท์ที่ศาสนาซิกข์นำมาใช้ในอดีตและปัจจุบัน โดยการวิเคราะห์มุ่งเน้นสิ่งที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันและการเปรียบเทียบองค์ประกอบ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) ชุมชนของชาวซิกข์ถือเป็นส่วนหนึ่งในสังคมใหญ่ของอินเดีย ที่ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากการปกครองของผู้นำมุสลิม และผสมผสานกับแบบเปอร์เซียและลักษณะเฉพาะถิ่นระหว่างนั้นศาสนาซิกข์มีการจัดระบบภายในชุมชน ทำให้องค์ประกอบบางส่วนถูกนำมาประยุกต์ใช้เป็นส่วนหนึ่งในปฏิบัติการทางศาสนา และสืบมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นอินเดียทั่วไป แต่ศาสนาซิกข์นำมาใช้ใหม่ในมิติทางธรรมสำหรับส่วนที่สอง (2) พิจารณาถึงการที่ชาวซิกข์เข้ามาดำรงอยู่ในสังคมไทย โดยได้สร้างศาสนสถานและปฏิบัติศาสนกิจอย่างเป็นทางการ และจัดองค์ประกอบตามหลักศาสนวินัยและจารีตประเพณีของชาวปัญจาบ ซึ่งเรื่องดังกล่าวนี้มีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงและแตกต่างกับธรรมเนียมไทย ดังนั้น อรรถาธิบายจึงได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างอินเดียกับไทย ทั้งนี้ เพื่อจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อศาสนาซิกข์ในสังคมไทยในมิติทางสังคมวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ศาสนาซิกข์, ศรี กูรู ครันท์ ซาฮิบ, อินเดียศึกษา

Abstract

This article presents a study on the topic of the last Sikh Guru represented in the form of the Sikh Holy Scripture, the Shri Guru Granth Sahib, and describes historical aspects and the socio-cultural context of the time. It is an interdisciplinary study comprising documentary and field work data centered on the Thai Sikh community in Bangkok, Thailand as well as in India (Delhi and Amritsar). The findings reveal new knowledge on the role of Sikhism in Thailand. The results offer: (1) a history of Sikhism in its social context (2) background to the evolution of the Shri Guru Granth Sahib including an exploration of textual variations over time. The analysis of data explains the relative and comparative elements in two parts: (1) the community of Sikhs within mainstream Indian society that was strongly influenced by the role of Mughal rulers and the synthesis of Persian and cultural aspects. During that period, the Sikhs constructed a unique parallel community, the elements of which have been adopted as part of Sikh religious practice and are today representative of wider Indian society but which the Sikh faith applies in the realm of Dharma. The second part, (2) discusses Sikh immigrants in Thai society who have found a formal place for themselves, their cultural practices and various elements that remain in accord with their religious code of conduct and Punjabi customs. These have numerous similarities with and differences from Thai traditions. This study explains this relationship between Indian and Thai with the aim of gaining a better understanding of Sikhism in the Thai socio-culture dimension.

Keywords: Sikhism, Shri Guru Grath Sahib (SGGS), Indian Studies

บทนำ

ศาสนาซิกข์เป็นหนึ่งในห้าศาสนาทางการของไทย ได้รับการรับรองจากกรมการศาสนาเมื่อ พ.ศ.2512 ซึ่งเป็นปีเฉลิมฉลอง 500 ปี (พ.ศ.2012-2512) แห่งศาสนา ครู นานัก ซาฮิบ (Guru Nanak Sahib) และเป็นศาสนาลำดับที่ 3 ของไทยที่มีแหล่งกำเนิดมาจากอนุทวีปอินเดีย (Indian subcontinent) เช่นเดียวกับศาสนาพุทธและศาสนาฮินดู ทว่าศาสนาซิกข์นับถือสืบทอดกันเฉพาะในกลุ่มชาวไทยซิกข์ ซึ่งเป็นชาวไทยอินเดียกลุ่มใหญ่ โดยบรรพบุรุษชาวซิกข์เริ่มต้นเข้ามาค้าขายในสมัยรัชกาลที่ 5

ในมิติทางสังคมวัฒนธรรมของศาสนาซิกข์นั้น ถือว่าได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมอย่างผสมผสานระหว่างความเป็นอินเดียหรือฮินดู กับความเป็นเปอร์เซียหรือมุสลิม เนื่องจากในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19-22 เป็นช่วงสมัยของศาสนาในรูปมนุษย์ (10 องค์) ทำให้องค์ประกอบบางส่วนของศาสนาซิกข์มีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างศาสนาฮินดูและศาสนาอิสลาม และในช่วง 1-2 ศตวรรษที่ผ่านมาเริ่มมีชาวซิกข์บางส่วนเดินทางออกนอกดินแดนของตนเพื่อไปตั้งถิ่นฐานยังต่างแดน โดยกระจายตัวไปทั่วโลก ส่วนใหญ่เป็นดินแดนอาณานิคมอังกฤษ ต่อมาจัดตั้งเป็นชุมชนชาวซิกข์และสร้างคุรุตวารา (Gurdwara) ศาสนสถานในแต่ละประเทศ รวมทั้งในไทยด้วย เพื่อเป็นศูนย์กลางการปฏิบัติศาสนกิจและเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน การสร้างคุรุตวารามีการจัดองค์ประกอบตามหลักศาสนวินัยของซิกข์ (The code of Sikh conduct) และตามจารีตประเพณีของแต่ละท้องถิ่นมาใช้ผสมผสาน ทำให้คุรุตวารานอกอนุทวีปอินเดียได้กลายเป็นสถานที่สำหรับการแสดงออกของศาสนาซิกข์และวัฒนธรรมปัญจาบ (Punjabi culture) เสมือนเป็นปลายทางในการแสดงออกของวัฒนธรรมอินเดียต่อโลก

สังคมไทยถือเป็นปลายทางอีกแห่งหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลทั้งศาสนาและวัฒนธรรมจากอนุทวีปอินเดียอย่างมากมายหลายมิติในอดีตกาล แต่เฉพาะศาสนาซิกข์กับวัฒนธรรมปัญจาบได้เข้ามาในภายหลัง และไม่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยมากนัก แม้จะเป็นศาสนาทางการของไทยก็ตาม ทั้งนี้ เนื่องจากศาสนาซิกข์มุ่งเน้นการสืบทอดทางศาสนาเฉพาะในสายตระกูลของตน โดยไม่เห็นปฏิบัติการเผยแพร่ศาสนา ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้เรื่องราวของซิกข์อยู่ในวงจำกัด

ในการศึกษาเฉพาะเรื่องพระธรรมและศาสนาของศาสนาซิกข์ที่ผ่านมาแล้ว ส่วนใหญ่เป็นผลการศึกษาของคนใน (insider) หรือชาวซิกข์ มีการศึกษาอย่างกว้างขวาง หลากหลายมิติ และลุ่มลึก ทำให้มีเอกสารวิชาการภาคภาษาอังกฤษจำนวนมาก ผลงานที่สำคัญ เช่น Singh Dilgeer, H. (1997) Singh, Harbans (1998) ขณะที่ด้านการศึกษาศาสนาเปรียบเทียบ เน้นกับศาสนาฮินดู ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ผลงานที่สำคัญ เช่น Singh, Dalip (1999) แต่ในสังคมไทย การศึกษาดังกล่าวยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก ผลงานที่สำคัญของชาวไทยซิกข์และเป็นงานเขียนภาษาไทย ปัจจุบันแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การอธิบายทางประวัติศาสตร์ศาสนา พิธีกรรม คำศัพท์ เช่น สุเทพ สุริยาอมฤตย์ (2547) และการอธิบายบทสวดคำสอน เช่น มาฮินเดอร์ ซิงห์ จัปปี (2550) ดังนั้น ผลการศึกษานี้ถือเป็นบทความที่อธิบายเกี่ยวกับศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์ภาคภาษาไทยและเป็นพื้นฐาน พร้อมกับการเปรียบเทียบองค์ประกอบแวดล้อมบางประการ นำมาเชื่อมโยงกับสิ่งที่

มีอยู่ในสังคมไทยซึ่งคล้ายคลึงกันบ้างโดยอาศัยพื้นฐานทางศาสนาพุทธ ศาสนาฮินดู และราชสำนักไทย

ในการเปรียบเทียบองค์ประกอบแวดล้อม ได้นำแนวคิดตรรกะแบบทวิภาค (binary logic) ของ โคลด เลวี-สเตราส์ (Claude Levi-Strauss) ซึ่งเคยใช้เพื่อการศึกษาด้านภาษาและวรรณกรรม โดยสามารถชี้ให้เห็นถึงกฎในระดับที่ใหญ่กว่าหรือระดับโครงสร้าง เมื่อมีการทำความเข้าใจจากสองด้านแล้วจะนำไปสู่ความเข้าใจเรื่องตรรกะแบบดั้งเดิม (primitive logic) และได้พบตรรกะของการจำแนกประเภทความคิด อันเป็นเครื่องมือของการแสดงความแตกต่างหรือความคล้ายคลึงกัน (ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล, 2532) และในการศึกษานี้ เมื่อนำมาใช้ค้นหาเงื่อนไขกำกับหรือตัวโครงสร้างขององค์ประกอบในทางศาสนา เน้นพิจารณาในมิติสังคมวัฒนธรรมและภาษา โดยพิจารณาจากสิ่งที่เกี่ยวข้องกับหลายระดับ ทั้งส่วนที่เป็นกฎในระดับที่ใหญ่กว่า และส่วนที่เป็นองค์ประกอบของสังคมหนึ่ง ซึ่งเมื่อย้ายไปใช้ในอีกสังคมหนึ่ง ก็จะถูกกำหนดให้มีระดับที่ต่างไปจากเดิม ตามเหตุผลของการนำไปใช้ใหม่ จะทำให้เห็นตรรกะทั้งแบบเดิมและแบบใหม่

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์แห่งศาสนาซิกข์ เฉพาะเรื่องพัฒนาการและองค์ประกอบที่สำคัญ โดยมีการเปรียบเทียบอย่างเชื่อมโยงในมิติสังคมวัฒนธรรมทั้งอินเดียและไทย ทั้งนี้ เพื่อจะช่วยเหลือเสริมความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐานต่อศาสนาซิกข์สำหรับนักศึกษาและนักวิชาการที่เริ่มต้นศึกษาค้นคว้า

กระบวนการศึกษา

เป็นการศึกษาแบบสหวิทยาการเน้นมิติสังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ปรัชญาศาสนา และภาษาศาสตร์ ซึ่งการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาเอกสารและภาคสนาม สำหรับภาคสนาม ได้ศึกษาคุรุตวารา 3 แห่ง พื้นที่หลัก คือ คุรุตวาราศรีคุรุสิงห์สภา กรุงเทพฯ พื้นที่ศึกษาประกอบ 2 แห่งในอินเดีย คือ ฮาร์มันดิร ซาฮิบ (Harmandir Sahib) ศูนย์กลางศาสนาซิกข์ เมืองอมฤตสาร์ รัฐปัญจาบ และคุรุตวารา สิส กันจ์ ซาฮิบ (Gurdwara Sis Ganj Sahib) กรุงเดลี

เครื่องมือในการศึกษา

ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญชาวไทยซิกข์ การสังเกตการณ์องค์ประกอบภายในคุรุตวารารและการปฏิบัติศาสนกิจ การเปรียบเทียบองค์ประกอบโดยภาพวาดจำลองภาพถ่าย วัตถุ และเรื่องเล่า

ระยะเวลาของการศึกษา

ในระหว่าง พ.ศ.2553-2555 และ พ.ศ.2557-2558 รวม 5 ปี

ผลการศึกษา

ผลจากการศึกษาได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรก เป็นการทบทวนประวัติศาสตร์ของดินแดนปัญจาบและศาสนาซิกข์ ส่วนที่สอง เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์ รายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ประวัติศาสตร์ว่าด้วยเรื่องดินแดนและศาสนา

ประวัติศาสตร์พอสังเขปได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือ ประวัติศาสตร์ดินแดนปัญจาบในบริบทก่อนที่จะเป็นถิ่นแห่งศาสนาซิกข์ก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 และประวัติศาสตร์ของศาสนาซิกข์ เน้นเฉพาะพัฒนาการของศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19-22

1.1 ประวัติศาสตร์ปัญจาบ : เป็นดินแดนที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของอารยธรรมโบราณ มีพัฒนาการทางสังคมและเศรษฐกิจร่วมสมัยในหลายยุค (ก่อนที่จะเข้าสู่ยุคศาสนาซิกข์ ยุคอาณานิคมอังกฤษ) มีลำดับที่สำคัญคือ

(1) ยุคแรกของปัญจาบร่วมสมัยกับแหล่งอารยธรรมโบราณฮะรัปปา (Harappa) คือลุ่มแม่น้ำราวี (Ravi) และโมเฮนโจ-ดโร (Mohenjo-Daro) คือลุ่มแม่น้ำสินธุ มีอายุราว 4-5 สหัสวรรษ ปัจจุบันอยู่ในปากีสถาน

(2) ยุคพระเวทหรือราว 1 สหัสวรรษก่อนพุทธกาล (Singh, K., 2006: 5) ปัญจาบเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม “สัปต-สินธุ” (Sapta-Sindhu) หรือแม่น้ำเจ็ดสาย ประกอบด้วยลุ่มน้ำยมุนา ลุ่มน้ำสินธุ และแม่น้ำห้าสายในปัญจาบ โดยมีมหากาพย์รามายณะได้กล่าวถึงสถานที่สำคัญในปัญจาบไว้หลายแห่ง ปัจจุบันอยู่ทั้งในอินเดียและปากีสถาน

(3) ในช่วงต้นพุทธกาล ปัญจาบได้รับอิทธิพลจากเปอร์เซียอย่างชัดเจน โดยเฉพาะสมัยที่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชเข้าครอบครองบางส่วนของปัญจาบ กลายเป็นประเทศราชของอาณาจักรเปอร์เซีย ทำให้ชื่อ “ปัญจาบ” ในปัจจุบันมาจากภาษาเปอร์เซีย หมายถึง แม่น้ำห้าสาย

(4) ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 11 เริ่มมีพ่อค้าเปอร์เซียมุสลิมเข้าไปค้าขายในอนุทวีปอินเดีย จากนั้นพุทธศตวรรษที่ 14 เริ่มมีชาวอาหรับเข้าไปผสมกลมกลืนกับชาวอินเดีย ต่อมาพุทธศตวรรษที่ 20 กองทัพชาวมุสลิมเข้าไปรุกรานและยึดครองดินแดนบางส่วนของอนุทวีปอินเดีย กระทั่ง ราว พ.ศ.2069 นักบวชมุสลิมเชื้อสายมองโกลสามารถครอบครองปัญจาบ ลุ่มน้ำยมุนา และสถาปนาราชวงศ์มุกัล (Mughal)¹ ปกครองอนุทวีปอินเดีย (Farooqui, 2005: 2) การปกครองในยุคนี้กล่าวได้ว่า ผู้ปกครองเป็นชาวมุสลิมที่ปกครองชาวท้องถิ่นชาวฮินดู

(5) ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19-21 เป็นช่วงเริ่มต้นศาสนาซิกข์ในปัญจาบ ซึ่งกลายเป็นทางเลือกใหม่ให้กับสังคมชาวอินเดีย แต่ขณะนั้น ในสังคมมีความขัดแย้งของกลุ่มชนต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองและการศาสนา ความรุนแรงมีมากขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นช่วงก่อนที่จะถูกอังกฤษปกครอง

ประวัติศาสตร์ปัญจาบในยุคศาสนาซิกข์นี้ได้เป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งของการปฏิรูปทางสังคมปัญจาบ ซึ่งลักษณะนี้ได้เคยเกิดขึ้นแล้วในอนุทวีปอินเดีย ยกตัวอย่างเช่นการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า อันเป็นจุดเริ่มต้นของศาสนาพุทธ ทว่าบริบททางสังคมและการเมืองการปกครองของแต่ละยุคแต่ละศาสนา

ย่อมมีความแตกต่างกันไป

1.2 ประวัติศาสตร์ของศาสนาซิกข์ (เกี่ยวกับศาสนา) : เป็นศาสนาประเภทลัทธินิยม (realism) ไม่ใช่เทวนิยม (non-theism) โดยปรัชญาหลักเน้นหลักจักรกรรม เชื่อมั่นในพระเจ้าองค์เดียวซึ่งเป็นนามธรรม แต่จะปรากฏเป็นรูปธรรมเมื่อหันหน้าเข้าหาความจริงตามหลักกรรม (มานิต สัจจะมิตฺร, 2555: 2)

ศาสนาซิกข์ได้กำเนิดขึ้นในปัญจาบ ศาสดาองค์แรกคือ กูรู นานัก ซาฮิบ ประสูติเมื่อ พ.ศ.2012 ซึ่งถือเป็นปีของการเริ่มต้นศาสนา ต่อมา พ.ศ.2039 กูรู นานัก ซาฮิบ ได้รับมอบหมายจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ “วาเฮ่กูรู”² เพื่อปฏิบัติหน้าที่เผยแพร่พระธรรม จากนั้นได้เดินทางไปตามเมืองต่างๆ ทั้งในและนอกอนุทวีปอินเดีย (Singh Dilgeer, H.)

เมื่อศาสดาองค์แรกละสังขารแล้ว ยังมีกรรมมอบตำแหน่งศาสดาให้กับศิษย์เพื่อสืบทอดต่อ โดยสืบทอดต่อมาอีก 9 องค์ (บางสมัยเลือกศิษย์หรือบุตรหลานที่ผ่านการทดสอบโดยศาสดา) กระทั่งในสมัยศาสดาองค์ที่ 10 พ.ศ.2251 ได้สถาปนาพระธรรมในพระมหาคัมภีร์เป็นศาสดาองค์ใหม่และเป็นศาสดาในรัตนกาล คือ ศรี กูรู ครันท์ ซาฮิบ (Shri Guru Granth Sahib) เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2251 (วันที่ของเอกสารแต่ละฉบับไม่ตรงกัน)

ในสมัยศาสดาองค์ที่ 10 เป็นช่วงที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ศาสนาซิกข์และมีผลสืบเนื่องต่อมาถึงปัจจุบัน ได้แก่ พ.ศ.2242 มีการสถาปนา “คาลซา ปันท์” (Khalsa Panth) ประกอบด้วย การประกอบพิธีรับอมฤตเป็นซิกข์ที่สมบูรณ์ โดยบวชได้รับการขนานนามว่า “สิงห์” (Singh) ชาวไทยซิกข์ใช้สะกดทั้งสิงห์และซิงห์ ส่วนสตรีได้รับการขนานนามว่า “กอร์” (Kaur) การบัญญัติศาสนสัญลักษณ์ “ปัญจ กะการ” (Panj Kar) หรือ “5ก” (5Ks)³ ดังนั้น คาลซา ปันท์ เป็นรูปแบบของการบริหารจัดการภายในสังคมชาวซิกข์

“พระธรรมคือพระศาสดา พระศาสดาคือพระธรรม ในพระธรรมเปี่ยมด้วยอมฤตแห่งสังขาร สวากของศาสดาศรีทศา เชื่อมมั่น ปฏิบัติตามพระธรรม พระองค์ประจักษ์ชัด นำทางพ้นบ่วงกรรมแน่แท้” (กูรู ครันท์ ซาฮิบ, องค์ 982)

ศรี กูรู ครันท์ ซาฮิบ เป็นพระมหาคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาซิกข์ สำหรับชาวซิกข์ พระมหาคัมภีร์คือองค์ศาสดา โดยศาสดาองค์ที่ 10 บัญญัติไว้ว่า หลังจากที่พระองค์ละสังขารแล้ว ให้ชาวซิกข์เคารพและปฏิบัติตามบทสั่งสอนใน ศรี กูรู ครันท์ ซาฮิบ พระธรรมของพระมหาคัมภีร์ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งการปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติ ผู้ศรัทธาจะเปี่ยมด้วยความรักและการเสียสละ จะประจักษ์องค์พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ “วาเฮ่กูรู” ในทุกสรรพสิ่งในรูปแบบต่างๆ รอบตัว จะเห็นและสัมผัสโลกนี้เสมือนครอบครัวยิ่งใหญ่ เมื่อเปรียบเทียบกับพระมหาคัมภีร์อื่นๆ พระมหาคัมภีร์ ศรี กูรู ครันท์ ซาฮิบ จะมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างอย่าง

¹ ในบทความนี้ใช้คำว่า มุกัล ตัวสะกดตามหลักฐานของปัญจาบ

² ศาสนาซิกข์ไม่มีชื่อจริงของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ ทำให้เกิดการเรียกชื่อรองและมีหลายชื่อตามบริบทที่จะสื่อความหมาย เฉพาะ “วาเฮ่กูรู” (Waheguru) คือ พระเจ้าผู้ประเสริฐ (The Wonderful Enlightener) เป็นชื่อรองที่ใช้นิยม

³ ประกอบด้วย (1) เกศาหรือผมยาวที่ดูแลรักษาและไม่ตัดโกน (2) กังขะหรือหวีไม้ (3) การรำหรือก่าไลมือเหล็ก (4) กาลซาหรือกางขนในซาตัน (5) กิรปานหรือกริช

เด่นชัด คือ พระองค์ทรงเป็นรูป จิตวิญญาณของศาสดาทั้งสิบองค์ เป็นขุมสมบัติแห่งความรู้ของพระผู้เป็นเจ้าและสัจธรรมแห่งสากลจักรวาล (สุเทพ สุริยามฤตธิ์ 2, 2557: 69-70)

ดังนั้น ชาวซิกข์จึงมีศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์แทนศาสดาในรูปมนุษย์ โดยทั้งสองรูปมีสถานภาพเดียวกัน ปัจจุบันชาวซิกข์ปฏิบัติตนต่อศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์เสมือนหนึ่งเป็นศาสดาเป็นรูปมนุษย์ที่มีชีวิต

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบ : ศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์

อรรถาธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบถือเป็นส่วนหลักที่จะทำความเข้าใจต่อศาสดาของศาสนาซิกข์ แบ่งหัวข้อออกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ พัฒนาการ องค์ประกอบของพระมหาคัมภีร์ องค์ประกอบแวดล้อมของศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ และการถวายความเคารพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 พัฒนาการของศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ : ลำดับพัฒนาการที่สำคัญสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ตั้งแต่เริ่มแรก การเผยแพร่พระธรรมหรือเทศนาของศาสดาองค์แรก เน้นรูปแบบการขับร้องสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้า “วาเฮ่กูรู” พระธรรมจึงได้ประพันธ์เป็นรูปแบบสังคิต เน้นให้ศิษย์สามัญชนทั่วไปสามารถรับฟังและเข้าใจได้โดยง่าย หรือกล่าวได้ว่า ง่ายกว่าการอ่านตัวอักษรตามคัมภีร์ทางศาสนา

(2) การสืบทอดของศาสดาองค์ที่ 2 มีพัฒนาการที่ชัดเจนเรื่องตัวแบบอักษรกูมุขี (Gurmukhi) และเริ่มรวบรวมบันทึกพระธรรมจากคำสอนของศาสดาองค์แรก ชื่อของอักษรจึงมีความหมายว่า จากพระโอษฐ์ของกูรู

(3) ศาสดาองค์ที่ 5 ได้รวบรวมพระธรรมของศาสดาองค์ที่ 1-5 รวม 5 องค์ และของนักบุญนักบวชทั้งในศาสนาฮินดูและศาสนาอิสลามที่มีแนวคิดตรงกัน เป็นพระมหาคัมภีร์ “อาดิ ครันท์” (Adi Granth) และต่อมามีการคัดสำเนาเพิ่มเติม นิยมเรียกว่า “โพธิ ซาฮิบ” (Pothi Sahib)

(4) ศาสดาองค์ที่ 10 ได้เพิ่มเติมพระธรรมขององค์ที่ 9 ในพระมหาคัมภีร์ อาดิ ครันท์ ทำให้มีพระธรรมเฉพาะของศาสดารวม 6 องค์ ต่อมาสถาปนาพระธรรมในพระมหาคัมภีร์เป็นศาสดาในรันดร์กาล เป็นศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์แทนในรูปมนุษย์

สำหรับสถานที่ประทับของศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ คือ “กูรดวารา” (Gurdwara) หมายถึง ประตูหรือหนทางที่นำไปสู่ศาสดา (Gateway to the Guru) (สุเทพ 1 อ้างแล้ว) สำหรับชาวไทยซิกข์ ศูนย์กลางการชุมนุมเจริญธรรมในกรุงเทพฯ คือ กูรดวาราศรีกูรูสิงห์สภา หรือนิยมเรียกกันว่า “วัดซิกข์” (Sikh temple)

กูรดวาราศรีกูรูสิงห์สภาจะเป็นผู้แทนในการอัญเชิญศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์จากเมืองอมฤตสาร์มายังกรุงเทพฯ จากนั้น ชาวไทยซิกข์จะอัญเชิญไปประทับตามบ้านเรือนของตน โดยจัดเป็นห้องเฉพาะ คล้ายห้องพระของชาวพุทธ มีวัตถุประสงฆ์เพื่อเป็นการศึกษาพระธรรมด้วยตนเองภายในครอบครัว และเป็นองค์ประธานเมื่อมีการประกอบพิธีกรรมทาง

ศาสนาตามเคหสถานเป็นการเฉพาะกิจ ซึ่งต้องอัญเชิญศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์เป็นองค์ประธานในพิธีกรรมตามศาสนวินัยของซิกข์ “ไม่มีพิธีกรรมหรือการชุมนุมเจริญธรรมใดของซิกข์จะสมบูรณ์ ถ้าปราศจากการอัญเชิญพระมหาคัมภีร์มาเป็นองค์ประธาน” (สุเทพ 1 อ้างแล้ว)

2.2 องค์ประกอบแห่งศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ ข้อมูลพื้นฐานสำคัญ ได้แก่

(1) ชื่อเรียก : ชื่อพระมหาคัมภีร์ (ก่อนการสถาปนาเป็นศาสดา) และชื่อศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์มีความแตกต่างกันบ้าง โดยแต่ละกลุ่มแสดงนัยสำคัญและสถานภาพที่สอดคล้องกับความเชื่อ ได้แก่ “อาดิ ครันท์” (Adi Granth) “ศรี อาดิ ครันท์” (Shri Adi Granth) “อาดิ ศรี กูรู ครันท์ ซาฮิบ” (Adi Shri Guru Granth Sahib) และมีบางส่วนเรียก “โพธิ ซาฮิบ” (Singh, H. cit, 239)

เฉพาะคำว่า “โพธิ” และ “ครันท์” ต่างแปลว่า หนังสือ โดยเป็นคำนามสามัญ แต่เมื่อชาวซิกข์นำคำสามัญมาใช้เรียกเป็นการเฉพาะแล้ว จึงทำให้กลายเป็นคำเฉพาะไปในที่สุด กล่าวคือ เป็นหนังสือเฉพาะที่สื่อความหมายว่าเป็นพระมหาคัมภีร์แห่งซิกข์ จนทำให้ต่อมา พ.ศ.2289 ราชวงศ์มุกัลต้องออกประกาศไม่ให้เรียกหนังสือด้วยคำว่า “ครันท์” เนื่องจากสื่อความหมายทางศาสนาที่ไม่ใช่ของชาวมุสลิม (Singh Dilgeer, H. cit, 74) ส่วนการเรียกหนังสือเล่มแรกของศาสนาซิกข์ คือ “อาดิ ครันท์” คำว่า “อาดิ” แปลว่า แรก (first) ซึ่งภาษาไทยใช้คำว่า “อาทิ”

ดังนั้น ชื่อของศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์จึงมีที่มาจากการใช้คำสามัญ และได้เพิ่มคำศัพท์นำหน้ากับคำลงท้ายด้วยคำที่แสดงความเคารพอย่างสูงสุด คือ การใช้ “ศรี” (Shri)⁴ หรือ “สิริ” (Siri) นำหน้า และ “ซาฮิบ” (Sahib) หรือ “ญี/จี/ยี” (Ji) ลงท้าย อย่างไรก็ตาม ศาสดาในรูปมนุษย์ไม่ได้ตั้งชื่อเฉพาะไว้ตั้งแต่เริ่มแรก แม้ต่อมาจะสถาปนาตำแหน่งเป็นศาสดาแล้ว ก็ยังคงเรียกชื่อในลักษณะเดิม

(2) ลักษณะนาม (qualitative noun) : ศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ใช้ลักษณะนาม “สวรูป” (Swaroop) มีนัยเท่าเทียมกับมนุษย์ 1 คนที่มีร่างกายครบ 32 ประการ โดยไม่เรียกว่า เล่ม เช่นเดียวกับหนังสือทางศาสนาและพระมหาคัมภีร์อื่นๆ ส่วนเลขหน้า (page) ใช้ลักษณะนาม “องค์” (Ang)

เนื่องจากพระมหาคัมภีร์กับศาสดาเป็นสิ่งเดียวกัน ทำให้การเรียกขานชื่อพระมหาคัมภีร์คือการกล่าวชื่อศาสดาเฉพาะการอ้างอิงพระธรรมในพระมหาคัมภีร์จำต้องกล่าวถึงชื่อศาสดาร่วมกับเลขบทชาบัต ในภาษาอังกฤษนิยมพิมพ์ชื่อศาสดา Shri Guru Granth Sahib หรืออักษรย่อ SGGS ตามด้วยเลขบทชาบัต เช่น “SGGS 100” เป็นต้น ในภาษาไทยนิยมใช้ “กูรู ครันท์ ซาฮิบ, องค์ 100”

(3) พระธรรมในพระมหาคัมภีร์ : ศาสดาประพันธ์ไว้เป็นรูปแบบทำนองจังหวะการขับร้องในระบบสังคิตอินเดียโบราณ ประกอบด้วย 31 บท เรียกว่า “ราคะ” (Raga) เป็นบทของการขับร้อง แต่ละราคะประกอบด้วยบทสวด เรียกว่า “ซาบัต” (Shabad) หรือพระธรรม รวม 5,867 ซาบัต (จำนวนซาบัต

⁴การนำหน้า “ศรี” เป็นภาษาสันสกฤตและเป็นไปตามจารีตของชาวอินเดีย (ชาวฮินดู) ส่วนการลงท้าย “ซาฮิบ” (Sahib) เป็นภาษาเปอร์เซียและเป็นไปตามจารีตของชาวอินเดียที่เป็นชาวมุสลิม (Singh Dilgeer, H. op.cit., 61) ภาษาอังกฤษคือ Master ศาสนาซิกข์ใช้คำนี้เฉพาะการเรียกชื่อศาสดา สถานที่ สิ่งของสำคัญ เกี่ยวข้องกับศาสนา

ในแต่ละทฤษฎีไม่ตรงกัน) ขณะเดียวกัน มีการเรียกพระธรรม ว่า “กูรฺบานี” (Gurbani) หรือเรียกย่อว่า “บานี” (Bani) หมายถึง วจนะแห่งกูรฺหรือศาสดา (Guru’s hymns) ซึ่งเรื่องนี้มีแนวคิด คล้ายกับศาสนาพุทธ ที่กล่าวกันว่า พระธรรมเป็นคำสอนของ พระพุทธเจ้า และคล้ายกับพุทธวจนะ “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็น เรา”

พระธรรมประกอบด้วยบทสวดภาวนา บทสรรเสริญ พระผู้เป็นเจ้าของสูงสุด โดยเปี่ยมล้นด้วยบทแห่งความรัก สัจธรรม ความถ่อมตน มนุษยธรรม ความเมตตาขององค์พระผู้เป็นเจ้าของ ความรักในเพื่อนมนุษย์ การควบคุมกิเลส ความเมตตาต่อมวล ชีวิต ความบริสุทธิ์ของกายใจ การค้นหาตนเองและพัฒนาจิตใจ ให้สูงส่ง ความเสมอภาคระหว่างบุรุษสตรี การรับใช้ผู้อื่นและ แนวทางดำรงชีวิตอย่างมีสัจธรรม หนทางแห่งความหลุดพ้น การไปรวมเป็นหนึ่งเดียวกับพระผู้เป็นเจ้าของ “วาเฮ่กูรฺ” (สุเทพ1 อ้างแล้ว)

ภาพที่ 1 ลายพระหัตถ์ของศาสดาองค์ที่ 5 ศาสนาซิกข์ และคำแปลภาษาไทย ที่มา (ภาพ) : http://www.sikhiwiki.org/index.php/Mool_Mantar

พระธรรมในพระมหาคัมภีร์ เริ่มต้นด้วยคำว่า “เอก โองการ” (Ek Onkaar) หมายถึง พระผู้เป็นเจ้าของหนึ่งเดียว (God is One) แต่ปรากฏอยู่ทุกแห่งหน คำว่า “เอก” แปลว่า หนึ่ง แสดงถึงความเป็นเอกของ “วาเฮ่กูรฺ” ส่วนคำว่า “โองการ” หมายถึง พระองค์ทรงประจักษ์อยู่ทุกหนทุกแห่ง พระธรรมจะ ปรากฏเลขหนึ่งเป็นลำดับแรก (มีใช้ตัวอักษร) แต่แสดงความ เป็นเอกภาพของเอกภพคือพระผู้เป็นเจ้าของ “วาเฮ่กูรฺ” ราก ทั้งหม่อมมีจังหวะทำนองการออกเสียงกระตุ้นความรู้สึกของผู้ ฟังตามบรรยากาศของเวลาที่ทำการขับร้อง กล่าวคือ ในช่วง เข้าจะเป็นจังหวะที่ขุ่มขื่น กระฉับกระเฉง มีความรวดเร็ว เนื่องจากมนุษย์เพิ่งจะตื่นจากการนอน ในช่วงพลบค่ำจะเป็น จังหวะที่นุ่มนวล อ่อนหวาน เนื่องจากมนุษย์เหน็ดเหนื่อยจาก การทำงานหนักทั้งวัน (สุเทพ1 อ้างแล้ว)

เอกโองการ

พระผู้เป็นเจ้าของจริงและเพียงพระองค์เดียว นามของพระองค์คือสัจจะ (วาเฮ่ กูรฺ) ทรงเป็นความจริงเที่ยงแท้ ไม่เปลี่ยนแปลง พระองค์ทรงเป็นผู้สร้าง ทรง สถิตในทุกสรรพสิ่ง ไร้ซึ่งความกลัว ไร้ซึ่งความเป็นปฏิปักษ์ ไร้ความเกลียดชัง เป็นอมตะ อยู่เหนือกาลเวลา ไม่มีการกำเนิดและดับสูญ ทรงดำรงอยู่เป็น เอกภาพด้วยพระองค์เอง จะเข้าใจและบรรลุถึงพระองค์ด้วยพระเมตตาของ พระองค์ (สุเทพ1 อ้างแล้ว)

4) การรวบรวมพระธรรมเป็นรูปเล่มครั้งแรกในสมัย ศาสดาองค์ที่ 5 เป็นพระมหาคัมภีร์ อาดิ ครันท์ โดยพระธรรม แบ่งออกเป็น 2 บริบท คือ บริบทของศาสดา ทั้งห้าองค์ และ บริบทของบุคคล รวม 15 ราย มาจากนักบุญนักบวชในศาสนา ฮินดูและอิสลามนิกายซุฟีซึ่งได้ประกาศตนว่าเป็นผู้รู้ศาสนา (รวมทั้งศิษย์ชาวซิกข์ 4 ราย สังคิตจารย์คณะศาสนา 11 ราย เช่น นักบุญ Bhagat Kabir และนักบุญซุฟี Sheikh Farid มี ปรากฏในพระธรรมมากที่สุด (Shankar, V.N. & Kaur, H, 2005: 68-70) เมื่อรวบรวมสมบูรณ์แล้ว ได้อัญเชิญเข้าสู่ที่ ประทับ ณ ฮัรมันดिर ซาฮิบ วันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2147 และ เริ่มทำการเปิดเล่มครั้งแรก เรียกว่า “ประกาศ” (Prakash) หรือ ประกาศ ในภาษาไทย ต่อมาในสมัยศาสดาองค์ที่ 10 ได้เพิ่ม พระธรรมขององค์ที่ 9 ทำให้ส่วนของศาสดารวม 6 องค์ รวม 5,000 ซาบัด กระทั่งสถาปนาพระธรรมในพระมหาคัมภีร์เป็น ศาสดา พ.ศ.2251

(5) การคัดสำเนาพระมหาคัมภีร์ : เดิมเป็นคัดสำเนา ด้วยมือ และต่อมาเป็นพิมพ์ด้วยเครื่อง ซึ่งพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2407 สำหรับปัจจุบันมีการกำหนดมาตรฐานการจัดพิมพ์ จำนวน 1,430 องค์ (หน้า) และแต่ละองค์บันทึก 19 บรรทัด จัด พิมพ์ที่คุรุตวารารามสารี (Gurdwara Ramsar) เมืองอมฤตสาร์ เพียงแห่งเดียว (Gurbani, 2014)

ส่วนการทำลายพระมหาคัมภีร์ที่ชำรุด เก่า และพิมพ์ ผิดพลาดนั้น มีการจัดประกอบพิธีเช่นเดียวกับมนุษย์ ด้วยการ ถวายพระเพลิง เรียกว่า “อคัน เกต” (Agan Bhet) ซึ่งอคันหรือ อักณี

ภาพที่ 2 ตัวอย่างบทพระธรรมในศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ (อักษรคุรมุขี)

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้ศึกษา (13 มิ.ย. 2553)

2.3 องค์ประกอบแวดล้อมแห่งศาสดาในรูปพระ มหาคัมภีร์ (กาล เทศะ วัตตุ) : ในข้อห่วยย่อยนี้เป็นการ อรรถาธิบายเชิงเปรียบเทียบ เป็นการพิจารณาองค์ประกอบ แวดล้อมเพื่อทำความเข้าใจต่อศาสนาซิกข์ โดยนำลักษณะอื่น มาเปรียบเทียบ คือ (1) ลักษณะของวัดในศาสนาพุทธของไทย โดยเลือกการประดิษฐานของพระพุทธรูปมหาเมธีรัตนปฏิมากร วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (2) ลักษณะของบัลลังก์แห่งราชมุขัล ในอินเดีย หลังพุทธศตวรรษที่ 20 (3) ลักษณะของศาสนาซิกข์ คือ คุรุตวาราศรีคุรุสิงห์สภา กรุงเทพฯ

องค์ประกอบแวดล้อมพิจารณาเปรียบเทียบ 3 ประเด็น คือ (1) ความเป็นพื้นที่ (2) องค์ประธานและการ ประดิษฐาน (3) องค์ประกอบเพื่อแสดงสถานะ ประกอบด้วย 4 สิ่ง ได้แก่ ฉัตร แส้ เครื่องทรง บริวาร ดังนี้

ภาพที่ 3 พระพุทธรูปหามณีรัตนปฏิมากร วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ที่มา : <http://www.manager.co.th/Qol/ViewNews.aspx?NewsID=957000048917>

ภาพที่ 4 ภาพวาดจำลอง ดัรบาร์แห่งราชวงศ์มุกัล
ที่มา : <http://universebookblog.blogspot.com/2013/11/indian-miniatures-by-aurora-art.html>

<http://universebookblog.blogspot.com/2013/11/indian-miniatures-by-aurora-art.html>

ภาพที่ 5 ดัรบาร์ คุรุตวาราศรีคุรุสิงห์สกา กรุงเทพฯ
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้ศึกษา (1 พ.ค. 2553)

คำอธิบายจากภาพ 3-5

- (1) จัตุร : ราชสำนักไทยใช้เป็นทรงกลม เป็นชั้น ส่วนราชวงศ์มุกัลและศาสนาซิกข์ ใช้เป็นผ้าผืนสี่เหลี่ยม
- (2) ชุ่ม : ราชวงศ์มุกัลใช้ชุ่มและบัลลังก์ ศาสนาซิกข์ใช้ชุ่มทรงโดมดอกบัว
- (3) องค์ประธาน : พระพุทธรูปหามณีรัตนปฏิมากร มี

เครื่องทรงตามฤดู ส่วนศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์ประดับผ้าคลุม มาลาเป็นผ้าคลุม เปรียบเทียบเป็นเครื่องทรง

(4) แส้ : ราชวงศ์มุกัลและศาสนาซิกข์มีการโบกแส้ถวายองค์ประธาน และใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงสถานภาพ

ประเด็นที่ 1 ความเป็นพื้นที่ : เป็นการเปรียบเทียบระหว่างวัดพุทธกับคุรุตวาราในไทย กรณีของวัดพุทธ พระอุโบสถเป็นอาคารประธานและเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปประธาน ส่วนกรณีของคุรุตวารา อาคารประธานและเป็นที่ประทับของศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ เรียกว่า “ดัรบาร์” (Darbar)⁵ แต่คุรุตวาราศรีคุรุสิงห์สกา กรุงเทพฯ สร้างบนพื้นที่ที่จำกัด จึงสร้างเป็นอาคารหลายชั้น กำหนดชั้น 4 เป็นดัรบาร์

คำว่า “ดัรบาร์” มาจากภาษาเปอร์เซีย และใช้ในราชสำนักมุกัลที่ปกครองอนุทวีปอินเดียตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 20 ส่วนศาสนาซิกข์ นำมาใช้ในความหมายใหม่ที่ว่า เป็นดัรบาร์แห่งพระผู้เป็นเจ้าของ “วาเฮ่คุรุ” (Singh Dilgeer, H. cit, 45) ดัรบาร์ของศาสนาซิกข์เรียกทางธรรมว่า “ซังคัต” (Sangat) หมายถึง “ที่ชุมนุมเจริญธรรม” (สุเทพ1 อ้างแล้ว) ขณะที่ในทางโลก ใช้เป็นท้องพระโรง เป็นที่กษัตริย์ออกว่าราชการและมหาสมาคม

ศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์จะประทับอยู่ใน 2 พื้นที่ คือ (1) ณ ดัรบาร์ ปกติจะเปิดช่วงเวลา 4.30-18.00/19.00 น. หรือช่วงอมฤตเวลา⁶ ถึงพลบค่ำ (2) ณ ห้อง “สุข อศัน” (Sukh Ashan)⁷ หรือห้องพัก ในช่วงพลบค่ำถึงช่วงอมฤตเวลา

การย้ายจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง จะมีการอัญเชิญเป็นขบวนแห่ โดยเวลา 4.30 น. จะอัญเชิญจากห้องสุข อศัน มายัง ดัรบาร์ และจะอัญเชิญกลับตอนพลบค่ำ ปฏิบัติเช่นนี้เป็นประจำทุกวัน ซึ่งเริ่มในสมัยศตวรรษที่ 5 หลังจากการรวบรวมพระมหาคัมภีร์แล้วเสร็จ

ดังนั้น ความเป็นพื้นที่ของดัรบาร์ในศาสนาซิกข์มีความหมายในลักษณะเดียวกับท้องพระโรงของกษัตริย์ แต่การออกมหาสมาคมในทางโลกก็แทนด้วยการชุมนุมเจริญธรรม ซึ่งมีใช้พื้นที่เพื่อทางโลก และจากการเปรียบเทียบข้างต้น จะเห็นได้ว่า ลักษณะการประทับของศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ที่ดัรบาร์ต่างไปจากการประดิษฐานของพระพุทธรูปประธานในพระอุโบสถคือ การประทับในพื้นที่หลักเพื่อการชุมนุมทางธรรมเฉพาะเวลา

ประเด็นที่ 2 รูปแบบการประทับขององค์ประธาน : ศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์เป็นองค์ประธานแห่งซังคัตและดัรบาร์ จะประทับอยู่ระดับที่สูงกว่าศิษย์ แต่ไม่เน้นความสูง ตามจารีตแล้วจะประทับบนเตียงไม้ เรียกว่า “มันญี” (Manji) ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่แรกในสมัยศตวรรษที่ 5

จากการศึกษาพบว่า การจัดตำแหน่งของเตียงไม้ในปัจจุบันแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

- (1) จัดตั้งบนพื้นหรือบนพรม ไม่เน้นการยกระดับให้สูงจากพื้นมากนัก เพื่อให้เอื้อต่อการเปิดเล่ม
- (2) จัดตั้งในชุ่มโดมทรงดอกบัว เรียกว่า “ปาลกี”

⁵ ในภาษาไทยสามารถใช้ในความหมายต่างๆ เช่น ราชสำนัก สภาขุนนาง พลับพลาที่ประทับ คำนี้ในภาษาอังกฤษใช้ตัวสะกดต่างกัน เช่น Durbar (ดูรบาร์) ส่วนในศาสนาซิกข์นำคำนี้มาใช้เฉพาะการศาสนา

⁶ อมฤตเวลา (Amrit time) สำหรับชาวซิกข์ มีความหมาย 2 ช่วงเวลา คือ (1) ช่วงเวลา 3.00-6.00 น. ซึ่งคล้ายคลึงกับของไทย คือ ฟ้าสง (2) ทุกเมื่อที่รำลึกถึงนามแห่งพระองค์ โดยมีได้จำกัดเวลา

⁷ คำว่า “สุข อศัน” สะกดตรงกับภาษาไทย คือ สุข อาสนะ คำว่า “อาสนะ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 1370) เป็นภาษาบาลี-สันสกฤต หมายถึง ที่นั่ง เครื่องปูรองนั่ง ใช้เฉพาะพระภิกษุสามเณร โดยคำว่า อศัน กับ อาสนะ เป็นคำเดียวกัน แต่คำนี้ศาสนาซิกข์ใช้ในบริบทที่แตกต่างไปจากธรรมเนียมของชาวพุทธ

(Paalki) เปรียบเป็นพระราชอาสน์ของกษัตริย์ในบางแห่งपालกีจัดตั้งอยู่บนแท่นไม้หรือแท่นหินอ่อนอีกชั้นหนึ่ง ทำให้จัดตั้งอยู่ระดับที่สูงขึ้นไปอีก

อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งในสองลักษณะนี้มีความหมายอย่างเดียวกัน แต่ขึ้นอยู่กับการจัดของครุฑวาราแต่ละแห่งซึ่งมีความแตกต่างกันเฉพาะระดับความสูง โดยไม่มีนัยอื่นใด

เฉพาะคำว่า “पालกี” หมายถึง เสลี่ยง (palanquin) ใช้ในการอัญเชิญศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์จากพื้นที่หนึ่งไปอีกพื้นที่หนึ่ง (Singh Dilgeer, H. cit., 59) และจากการศึกษา พบว่า การจัดองค์ประกอบของ ดัรบาร์ ซาฮิบ ณ ฮัรมันดिर ซาฮิบ เป็นเพียงจัดให้ประทับบนพื้นที่ที่ยกสูงขึ้นมาเล็กน้อยจากพื้น (ตามลักษณะแรก) ทั้งนี้ สันนิษฐานว่า เป็นข้อจำกัดด้านพื้นที่เนื่องจากเป็นอาคารขนาดเล็กที่สร้างขึ้นกลางน้ำ ภายในไม่สูงไม่กว้างขวางมากนัก ขณะที่ครุฑวาราสิงห์สภา กรุงเทพฯ จัดตั้งในซุ้มโดมทรงดอกบัว (ตามลักษณะที่สอง)

ส่วนคำว่า บัลลังก์ (throne) ในศาสนาซิกข์ได้สงวนไว้ใช้เฉพาะบัลลังก์แห่งศาสดา 5 แห่งในอินเดียเท่านั้น เรียกว่า “ตาคัต” (Takht) นอกเหนือจากทั้งห้าแห่งนี้ไม่สามารถเรียกว่าบัลลังก์ได้ ดังนั้น ดัรบาร์ทั่วไปจึงประกอบไปด้วยเตียงไม้ (มันญี) และซุ้มทรงโดมดอกบัว (पालกี) โดยไม่เรียกว่าบัลลังก์ตามปกติที่ไทยนิยมเรียก

และเนื่องจากการชุมนุมเจริญธรรมในดัรบาร์เป็นประจำทุกวัน หรือมีการปฏิบัติศาสนกิจประจำวันทุกวัน จึงทำให้มีการอัญเชิญศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์มาเป็นองค์ประธานเป็นประจำทุกวันเช่นกัน แต่ครุฑวาราศรีครุฑสิงห์สภา กรุงเทพฯ ขบวนอัญเชิญเป็นการแห่ภายในอาคาร ใช้รูปแบบการยกทูลไว้เหนือศีรษะ ขณะที่ ฮัรมันดिर ซาฮิบ รัฐปัญจาบ ใช้รูปแบบการแห่ด้วยपालกี มีผู้แบกคาน ทำให้รูปแบบการประทับในระหว่างขบวนแห่ เป็นการประทับในपालกี (ตามภาพที่ 9) หรืออยู่เหนือศีรษะของผู้อัญเชิญ (ตามภาพที่ 6-7)

ภาพที่ 6 ภาพวาดจำลองเหตุการณ์การอัญเชิญพระมหาคัมภีร์ อาดิ ครันท์ ไปสู่ ดัรบาร์ ซาฮิบ (ครั้งแรก)
ที่มา : <http://gurmat.info/sms/smspublications/essaysonikhvalues/essenceofthefaith>

ภาพที่ 7 ภาพถ่ายทหารชาวซิกข์อัญเชิญศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ ขณะเข้าร่วมสงครามโลก ครั้งที่ 1 (คนในบังคับอังกฤษ)
ที่มา : <http://www.sikharchives.com/?p=11163>

ภาพที่ 8 ดัรบาร์ ครุฑวารา ลิส คันซ์ ซาฮิบ กรุงเดลี
ที่มา : ภาพถ่ายของผู้ศึกษา (19 ก.พ.2553)

ภาพที่ 9 ปาลกีในการอัญเชิญศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ ณ ฮัร มันดिर ซาฮิบ รัฐปัญจาบ
ที่มา : <http://www.hindustantimes.com/photos-news/photos-india/indiansikh/Article4-965143.aspx>.

ภาพที่ 10 ปาลกีลักษณะหนึ่งที่นิยมใช้ในปัจจุบัน
ที่มา : http://palkisahib.com/gold_palki

ประเด็นที่ 3 องค์ประกอบเพื่อแสดงสถานะ : วัตถุและองค์ประกอบแวดล้อมศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ที่สำคัญซึ่งได้นำมาพิจารณาเปรียบเทียบ 4 สิ่ง คือ ฉัตร แล เครื่องทรงบริวาร

(1) ฉัตร : เป็นการเปรียบเทียบการใช้ฉัตรในราชสำนักไทยกับศาสนาซิกข์ ในราชสำนักไทยนั้น เครื่องประกอบพระบรมราชอิสริยยศของกษัตริย์ คือ เครื่องราชกกุธภัณฑ์ คำว่า “กกุธภัณฑ์” แปลว่า เครื่องหมายความเป็นพระราชอาชิตีตามที่แสดงไว้ในบรมราชาภิเษกสมัยรัชกาลที่ 7 ประกอบด้วย พระมหาพิชัยมงกุฎ พระแสงขรรค์ชัยศรี (ดาบ) ธาบรรพการ (ไม้เท้า) วาลวิชนี (พัดกับแส้จามรี) ฉลองพระบาท (รองเท้าเชิงงอน) รวมเรียกว่า “เบญจราชกกุธภัณฑ์” (ราชบัณฑิตยสถาน อ้างแล้ว, 1-2) ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพิธีของพราหมณ์จากอนุทวีปอินเดียและผ่านมาจากขอมตั้งแต่สมัยสุโขทัย ตามคติที่ว่า กษัตริย์เป็นสมมุติเทพที่ถวารถลงมา ทำให้เป็นสัญลักษณ์แห่งเทพ เพื่อแสดงความเป็นพระราชอาชิตีโดยสมบูรณ์ (ยุพรง ทัศน, 2534)

คำว่า “ฉัตร” ในภาษาไทย แปลว่า เครื่องสูงชนิดหนึ่ง มีรูปคล้ายร่มที่ซ้อนกันขึ้นไปเป็นชั้นๆ ชั้นบนมีขนาดเล็กกว่า ชั้นล่างลดหลั่นกันไปโดยลำดับ สำหรับแขวน ปัก ตั้ง หรือเชิญเข้ากระบวนแห่เป็นเกียรติยศ ภาษาบาลี “ฉัตต” และภาษาสันสกฤต “ฉัตร” (ราชบัณฑิตยสถาน อ้างแล้ว, 334) ฉัตรที่ใช้ในสังคมไทยมีหลายประเภทหลายลักษณะ แบ่งได้ 2 ประเภทใหญ่ คือ ฉัตรแขวนหรือปักแสดงพระอิสริยยศ ฉัตรตั้งในพิธีหรือเชิญไปในกระบวนแห่เป็นเครื่องประกอบพระเกียรติยศ (ยุพร อ้างแล้ว, 34)

ในอินเดีย โดยทั่วไปเรียกร่มว่า “ฉตรี” (ฉะตะรี) เรียกหลังคำว่า “ฉัต” (บารุง คำเอก, 2548: 155) ขณะที่ไทยเรียกแยกกัน ฉัตรและกลดใช้เฉพาะในงานราชสำนักและการศาสนา สำหรับศาสนาซิกข์ สิ่งที่เทียบเท่ากับฉัตรในราชสำนักไทย คือ “จันโดอ้า” (Chandoa) เป็นผ้าคลุมสี่เหลี่ยมผืนผ้า แขวนอยู่เหนือเศวตฉัตร และใช้เฉพาะการศาสนาเท่านั้น ตรงกับฉัตรประเภทแขวนเพื่อแสดงพระอิสริยยศ

คำว่า “Chandoa” แปลตามอักษร คือ ผ้าคลุมที่ปักภาพดวงจันทร์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของศาสนาอิสลาม จะแขวนไว้เหนือบัลลังก์ของกษัตริย์ ใช้เป็นเครื่องแสดงการคุ้มครองจากองค์อัลเลาะห์ (Allah) ส่วนศาสนาซิกข์ ในตำราได้แขวนจันโดอ้าไว้เหนือเศวตฉัตรในรูปพระมหาคัมภีร์ เพื่อแสดงความเคารพอย่างสูงสุด โดยไม่เน้นการวาดปักกลดลาย หากจะมี ก็เป็นการตกแต่งให้สวยงาม โดยไม่มีนัยหรือความหมายพิเศษ แต่บางกลุ่มมีความเชื่อว่า จันโดอ้าใช้ป้องกันแสงแดด ผ่น ลม

(2) แส้ : ทั้งแส้และฉัตรในราชสำนักไทยเป็นเครื่องประกอบพระบรมราชอิสริยยศของกษัตริย์ ทั้งสองสิ่งรวมกันเรียกว่า “วาลวีชนี” (วาลวีชนี) หมายถึง พัดกับแส้นจามรี เป็นคำบาลี-สันสกฤต คำว่า “วาล” (วาน/วาละ) หมายถึง หางขนสัตว์ หมายถึงขนของโคชนิดหนึ่งหรือจามรี เดิมเป็นพัดใบตาล ต่อมาเปลี่ยนเป็นแส้จามรีตามคำศัพท์ เมื่อสร้างแส้นจามรีขึ้น ก็ยังไม่เลิกพัดของเก่า จึงใช้ร่วมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน อ้างแล้ว, 2, 1068)

ในอินเดีย แส้นจามรีเป็นสิ่งหนึ่งของการประกอบพิธีกรรมในศาสนาฮินดูโดยเฉพาะกลุ่มพราหมณ์ และใช้ในราชสำนัก สำหรับวรรณะกษัตริย์ตามคคิตชาวฮินดู และนอกจากนี้บัลลังก์ของกษัตริย์ชาวมุสลิมตามอย่างราชวงศ์มกุล ก็มีใช้เพื่อแสดงสถานะของกษัตริย์และใช้โบกไล่แมลงด้วยในทางปฏิบัติจริง (ภาพที่ 6) ดังนั้น จะเห็นได้ว่า แส้เป็นสิ่งที่ปรากฏในราชสำนักเพื่อสื่อความหมายในทางการเมืองการปกครองหรือทางโลก และใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาของกลุ่มพราหมณ์ แต่ในการศึกษานี้มิได้สืบค้นต่อถึงเรื่องต้นกำเนิดของการใช้

ในศาสนาซิกข์ มีการใช้แส้นสัตว์ เรียกว่า “จอร์” (Chaur) หมายถึง พุชนสัตว์ แต่ปัจจุบันนิยมใช้ไฟเบอร์แทน (สุเทพ1 อ้างแล้ว, 27) เป็นสิ่งที่ใช้เพื่อแสดงความเคารพอย่างสูงต่อเศวตฉัตร โดยใช้ในระหว่างการสวดพระธรรม จะต้องต้องมีผู้โบกจอร์เหนือเศวตฉัตรเสมอ (Singh Dilgeer, H. cit, 44) ปัจจุบันในทางปฏิบัติจริง แส้หรือจอร์จะวางไว้ใกล้กับเตียงไม้ (มันญี) เมื่อชาวซิกข์จะแสดงความเคารพต่อเศวตฉัตรในรูปพระมหาคัมภีร์แล้ว จึงทำการโบกแส้ไปมาเหนือเศวตฉัตรในรูปพระมหาคัมภีร์ ไม่จำกัดจำนวนครั้ง ดังนั้น จึงทำให้จะต้องมีผู้ที่ปฏิบัติ

หน้าที่โบกแส้ไปมาอยู่เรื่อยๆ และปฏิบัติเป็นปกติ ซึ่งมีได้วางไว้เพียงเพื่อให้ครบองค์ประกอบเท่านั้น

ภาพที่ 11 จอร์ หรือ แส้
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้ศึกษา (13 มิ.ย. 2558)

ภาพที่ 12 การโบกแส้เหนือเศวตฉัตรในรูปพระมหาคัมภีร์
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้ศึกษา (14 เม.ย. 2556)

ดังนั้น แส้หรือจอร์ที่ใช้ในศาสนาซิกข์ปัจจุบันไม่ใช้ในความหมายเดิม คือ การโบกไล่แมลง แต่ใช้ในความหมายเชิงสัญลักษณ์ คือ เป็นสัญลักษณ์แห่งความเคารพสูงสุด เช่นเดียวกับเป็นเครื่องประกอบพระบรมราชอิสริยยศ ทำให้การโบกแส้เป็นการถวายความเคารพ แต่ปัจจุบันครุฑวารามัยใหม่นิยมติดตั้งเครื่องปรับอากาศและรักษาความสะอาดเป็นอย่างดี ทำให้แส้จึงมีความหมายเดียว คือ ใช้ในเชิงสัญลักษณ์ และแส้ในศาสนาซิกข์ก็มีจำเป็นต้องเป็นรูปแบบดั้งเดิม ทำให้เห็นว่า นิยมนำใยสังเคราะห์มาประยุกต์ใช้แทนขนจามรีที่หายากมีราคาสูง และทำให้การใช้งานจริงได้มีการปรับปรุงไปตามยุคสมัยเพื่อให้วัตถุนี้ยังคงใช้ทำหน้าที่ตามประเพณีโบราณต่อไป

(3) เครื่องทรง : เป็นการเปรียบเทียบระหว่างเครื่องทรงตามฤดูของพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรกับเศวตฉัตรในรูปพระมหาคัมภีร์ โดยเครื่องทรงแห่งเศวตฉัตรเป็นผ้าคลุม (ผ้าคลุมพระมหาคัมภีร์) เรียกว่า “รูมาลา” (Rumala)^๘ เปรียบเป็นอาภรณ์ในฐานะเครื่องทรง มีเปลี่ยนผ้าคลุมทุกวันเช่นเดียวกับการที่มนุษย์เปลี่ยนเสื้อผ้า แต่มิได้มีข้อกำหนดการเปลี่ยนและไม่จัดให้มีพิธีเปลี่ยน ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เปลี่ยนผ้าคือชาวซิกข์ตามครุฑวารามัยมอบหมายให้กับศาสนจารย์ปฏิบัติแทน

ตามประวัติ ในสมัยเศวตฉัตรองค์ที่ 5 เริ่มจากการนำผ้าคลุมเตียงของเศวตฉัตรเองมาคลุมพระมหาคัมภีร์ เรียกว่า “วิซาลู” (Vishhaai) และอัญเชิญไว้บนเตียงไม้ของเศวตฉัตร (Singh, J., 2011) ปัจจุบันผ้ารูมาลาแบ่งเป็น 2 ชุด คือ (1) ชุดที่ใช้ในห้องสุซ อศัน เป็นผ้าสีขาว เรียบง่าย เปรียบเป็นเครื่องทรงชุดสำรอง (2) ชุดที่สวยงามสำหรับการประทับในตำบารุ เปลี่ยนก่อนการอัญเชิญ ประกอบด้วย การบูรณะพระมหาคัมภีร์ การสวดในพระมหาคัมภีร์ทั้งรองหน้าแรก-หน้าสุดท้ายและด้านซ้าย-ขวา (ผื่น

^๘ คำว่า Rumala เดิมคือ Rumal หมายถึง ผ้าคลุม ปัจจุบันหมายถึง ผ้าเช็ดหน้า การสะกดคำนี้ในภาษาอังกฤษใช้ต่างกัน เช่น Ramala Ramallah (Sukhmandir Khalsa, n.d.)

เล็ก 2 ผืน) การคลุมปิดพระมหาคัมภีร์ รวม 4 ผืน
 ผ้ารุมมาลาไม่ได้ใช้แสดงสัญลักษณ์ทางศาสนา (Singh Dilgeer cit, 113) และจากการศึกษา พบว่า ชาวซิกข์อุทิศถวาย แต่ศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์ตามวาระโอกาสที่สำคัญและวันสำคัญทางศาสนา สำหรับชาวไทยซิกข์นิยมนำผ้ามาจากอินเดียหรือประดิษฐ์ขึ้นเองภายในครอบครัว

ภาพที่ 13 ภาพลายนูนสลักบนแผ่นทอง ฮัรมันดिर ซาฮิบ
 จำลองเหตุการณ์ ครู นานัก ซาฮิบ ขับร้องบทสวด
 ที่มา : <http://www.sikhnet.com/news/guru-nanak-muslims-and-america>

การถวายผ้ารุมมาลาต่อศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์ ณ ดัรบาร์ นั้น ศาสนนจารย์จะทำหน้าที่รับไว้แทน และนำผ้าใหม่นั้นคลุมให้ศาสนาโดยปฏิบัติพอเป็นพิธี⁹ ทั้งนี้ เนื่องจากมีการถวายผ้าผืนใหม่เป็นจำนวนมาก สภาวะนี้เกิดขึ้นที่เมืองอมฤตสาร์เช่นกัน ทำให้เกิดความไม่ประหยัด ครูตวาราามีผ้ารุมมาลาเก็บไว้มากเกินไปจนความจำเป็น และนอกจากนี้ ยังพบว่า ผ้ารุมมาลาถูกขยายความมากขึ้น เช่น ใช้ผ้าอย่างบางในฤดูร้อนและผ้าอย่างหนาในฤดูหนาว ประดิษฐ์ขึ้นอย่างหรูหรา จนทำให้มีนัยนอกเหนือไปจากความหมายเดิมมาก ทั้งนี้จะเป็นเหตุผลของการค้าขาย

ภาพที่ 14 กลุ่มบรียวาร์ที่เป็นองค์ประกอบในดัรบาร์
 (ชั้น 4 ครูตวาราศรีครูสิงห์สภา กรุงเทพฯ)
 ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้ศึกษา (25 ม.ค. 2553)

(4) บรียวาร์ : หากเปรียบเทียบว่า เมื่อกษัตริย์ออกว่าราชการ ก็จำเป็นต้องมีบรียวาร์ตำแหน่งต่างๆ แวดล้อมอยู่ด้วย เพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ เช่นเดียวกับในศาสนาซิกข์ เมื่ออัญเชิญศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์มาประทับ ณ ดัรบาร์ แล้ว จะมีบรียวาร์คอยปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ สำหรับในการศึกษานี้ สามารถแบ่งกลุ่มบุคคลได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ผู้ปฏิบัติหน้าที่ประจำเตียงไม้ (มันญี) เรียกว่า “กรันธี” (Granthi) ซึ่งมาจากคำว่า “กรันถ์” (Granth) หรือหนังสือนั่นเอง ส่วนใหญ่เป็นตำแหน่ง “กือานี” (Giani) ภาษาไทยเรียกว่า ศาสนนจารย์ ปฏิบัติหน้าที่ถวายความเคารพด้วยการโบกแส้ (จอร์) เป็นผู้เปิดเล่ม-สวดพระธรรมในพระมหาคัมภีร์ตามขั้นตอนของพิธีกรรม

2.4 การถวายความเคารพ : การแสดงออกเพื่อแสดงความเคารพต่อศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์สามารถปฏิบัติได้หลายรูปแบบ จากการศึกษา พบว่า มีการปฏิบัติ 2 ลักษณะ คือ กราบไหว้ต่อเบื้องหน้าศาสนา และโบกแส้เหนือองค์ศาสนา

กลุ่มที่ 2 กิรตัน (Kirtan) หรือการขับร้องพระธรรมประกอบทำนอง ผู้ปฏิบัติหน้าที่เรียกว่า “ราจี” (Ragi) ภาษาไทยเรียกว่า สังคีตจารย์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถทางด้านดนตรีและพระธรรม

การถวายความเคารพตามจารีต เริ่มจากการยืนพนมมือ แล้วนั่งลงด้วยท่าคุกเข่า จากนั้นก้มศีรษะให้หน้าผากจรดกับพื้น หรือให้ปลายจมูกสัมผัสกับพื้น แสดงความหมายว่า ให้ร่างกายในส่วนที่สูงได้ก้มต่ำลงสู่ที่ต่ำและสัมผัสกับผงคลี 1 ครั้ง เป็นการแสดงถึงความอ่อนน้อมต่อมตอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ไม่มีข้อกำหนดการแสดงท่าทาง ข้อนี้ทำให้ชาวไทยพุทธสามารถกราบเบญจางคประดิษฐ์ได้เมื่อเข้าไปเยี่ยมชมครูตวารา

กลุ่มที่ 3 เซวาดาร์ (Sewadar) หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่รับใช้สังคม สามารถเป็นกลุ่มย่อยได้หลายกลุ่ม เฉพาะในการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มภายในดัรบาร์ ทำหน้าที่มอบขนมหวาน ซึ่งผ่านการประสาทพร เรียกว่า ขนม “การ่า ปรัชาด” (Kara Prasad) จะต้องมอบให้แก่ผู้ที่มาถวายความเคารพ โดยไม่ได้จำกัดการให้เฉพาะในกลุ่มชาวซิกข์ (2) กลุ่มภายในครูตวารา ได้แก่ ในคริวพระศาสนาซึ่งเป็นพื้นที่ให้บริการอาหารในห้องเก็บรองเท้าซึ่งเป็นการบริการรับฝากดูแลรองเท้าของผู้ที่เข้ามาภายในครูตวารา โดยการบริการรับใช้สังคมต่างๆ ถือเป็นองค์ประกอบตามศาสนวินัยและธรรมเนียมปฏิบัติของซิกข์

ตามครูตวาราขนาดใหญ่จะมีบรียวาร์ที่ปฏิบัติงานครบทุกตำแหน่งหรือมีการหมุนเวียนหน้าที่ ส่วนครูตวาราขนาดเล็กตามหมู่บ้าน มีศาสนาจารย์ประจำเพียงรายเดียว จึงต้องปฏิบัติหน้าที่ทุกตำแหน่ง แต่ขณะเดียวกัน ยังเปิดกว้างให้ชาวซิกข์ทั่วไปที่ไม่ใช่ศาสนาจารย์ (ราจี) มาปฏิบัติบางหน้าที่ เช่นการโบกแส้หรือกิรตัน

ภาพที่ 15-16 ตัวอย่างการถวายความเคารพต่อศาสนาของชาวไทยซิกข์ (สตรี-บุรุษ)
 ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้ศึกษา (27 ก.ค. 2558, 19 มิถุนายน 2558)

⁹ เนื่องจากมีผ้าคลุมอยู่แล้ว กรันธีเพียงทำหน้าที่แสดงให้ผู้ถวายผ้าผืนใหม่ได้เห็นและเข้าใจว่าได้นำไปคลุมให้แล้ว

และ ณ ต่อเบื้องหน้าศาสนานั้น จะนิยมบริจาคเงิน ก่อนเพื่อแสดงการเสียสละ (มีผู้รับบริจาค) จากนั้นจึงจะทำความเคารพต่อเบื้องหน้าศาสนา และจะทำความเคารพอยู่ที่ ชุมนุมเจริญธรรม เรียกว่า “ซาด ซังคัต” (Sadh Sangat) ต่อมา จะเดินรอบที่ประทับศาสนา 1 รอบตามเข็มนาฬิกา ระหว่างนี้จะหยุดเดิน ทำการโบกแส้เหนือศาสนา ซึ่งจะปฏิบัติเพียงประการเดียวหรือทั้งสองก็ได้ สุดท้ายจะเป็นการรับขนมหวานก่อนออกจากดรับาร์

อนึ่ง ตาม “ซิกข์ศาสนวินัย” กำหนดข้อห้ามบางประการเรื่องการปฏิบัติตนของชาวซิกข์ต่อการเคารพศาสนา ตัวอย่างเช่น กรณีแรก ห้ามกระทำสิ่งที่ขัดต่อพระบัญญัติของศาสนา ได้แก่ จุดรูปเทียนบูชา ทำพิธีอารตี ถวายอาหารแก่ศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์ เคาระฆัง เฉพาะในกรณีที่จะจัดสถานที่เพื่อให้ความหอมสดชื่น อาจใช้ดอกไม้หอม น้ำหอม รูปหอม ซึ่งไม่ได้มีข้อห้ามแต่ประการใด เพื่อความสว่างไสวภายในห้อง สามารถจุดเทียน ตะเกียงใช้น้ำมัน หลอดไฟฟ้า และอุปกรณ์ให้แสงอื่นๆ เพื่อให้เกิดความสว่างก็ยอมทำได้

กรณีที่สอง ห้ามการกระทำใดๆ เป็นการบีบบวดชาของบัลลังก์ที่ประทับของศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์ การใช้จมูกถูกกับกำแพงหรือแท่น การลูบคลำโดยถือเป็นของศักดิ์สิทธิ์ วางภาชนะบรรจุน้ำใต้พระอาสน์ ติดตั้งหรือก่อสร้างรูปปั้นในคูรูดวารา กราบหรือไหว้รูปของศาสนาหรือผู้อาวุโสชาวซิกข์ ขัดต่อพระบัญญัติของศาสนา (นายกสมาคมศรีคุรุสิงห์สภา, 2550: 10-11)

บทวิเคราะห์และสรุป

ผลจากการศึกษาสามารถวิเคราะห์และสรุป โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรก ประวัติศาสตร์ ความหมาย องค์ประกอบ

(1) ประวัติศาสตร์ศาสนาซิกข์ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการภายในศาสนจักร โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมก่อนการสถาปนาพระธรรมในรูปพระมหาคัมภีร์เป็นศาสนารันด์กาล ใช้ระยะเวลาในการถ่ายทอดและการจัดระบบตลอดยุคแห่งศาสนาในรูปมนุษย์ (239 ปี) ทั้งการพัฒนาตัวอักษรกับภาษาเพื่อรองรับการบันทึกพระธรรม และการกำหนดกรอบการปฏิบัติตนซึ่งต่อมาได้กลายเป็นศาสนวินัยในปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์ศาสนาซิกข์เป็นช่วงที่คาบเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ยุคแรกสุดของอินเดียหรือศาสนาฮินดู และเปอร์เซียหรือศาสนาอิสลาม ทำให้ทั้งสองส่วนนี้ผสมผสานและปะปนกันในสังคมอินเดีย ขณะที่ศาสนาซิกข์ได้รับอิทธิพลจากสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่ใหญ่กว่าและอยู่แวดล้อม ทำให้เกิดการนำเอาวัตถุและแนวคิดที่สอดคล้องกันมาประยุกต์ใช้แสดงออกผ่านการใช้ในองค์ประกอบของพระมหาคัมภีร์และองค์ประกอบแวดล้อมของศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์ (ในการศึกษานี้มาเปรียบเทียบ 5 สิ่ง)

(2) เฉพาะองค์ประกอบแวดล้อมที่เคยใช้ในสังคมวัฒนธรรมหนึ่งซึ่งกำหนดไว้ในทางโลก ได้ถูกนำมาใช้ในเชิงสัญลักษณ์ทางธรรมของศาสนาซิกข์ โดยศาสนาในรูปมนุษย์ได้ทำการคัดเลือกมาใช้เฉพาะและเป็นไปตามแนวทางของศาสนาซิกข์

เมื่อศาสนาซิกข์เข้ามาดำรงอยู่ในสังคมไทย องค์ประกอบและสัญลักษณ์ทางธรรมเหล่านั้นจึงแสดงความหมายเฉพาะกลุ่มชาวซิกข์ แต่องค์ประกอบหลายประการคงคล้ายคลึงกับสิ่งที่มีอยู่ในสังคมไทย จากศาสนาพุทธ ศาสนาฮินดู และราชสำนัก ซึ่งต่างก็ได้รับอิทธิพลทั้งทางตรงและอ้อมมาจากอนุทวีปอินเดีย

ดังนั้น จากศึกษาประวัติของการใช้องค์ประกอบ ช่วยให้เข้าใจความหมายของคำและเจตนารมณ์ของการใช้สิ่งต่างๆ โดยนำสิ่งที่ใช้ในทางโลก มาใช้ในการศาสนา และได้สร้างความหมายใหม่ โดยมีความเฉพาะเจาะจง เป็นการสร้างตัวตนใหม่บนพื้นฐานของแนวคิดที่สอดคล้องตรงกัน

ส่วนที่สอง พระธรรมกับศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์

ศาสนาของศาสนาซิกข์แบ่งเป็น 2 รูป คือ รูปมนุษย์และรูปพระมหาคัมภีร์ พัฒนาการของศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์ได้แสดงให้เห็นว่า มุ่งเน้นความสำคัญต่อพระธรรม (หรือเรียกว่า ซาบัต หรือ คุรุบานี) กับการปฏิบัติตนที่เป็นผลมาจากการศึกษาพระธรรม และพระธรรมประพันธ์ไว้ในแบบสังคิตเน้นการขับร้องเพื่อการสรรเสริญพระเจ้า ในพิธีกรรมจึงมีการใช้เครื่องดนตรีบรรเลงประกอบทำนอง (เรียกว่า กิรตัน) แต่ไม่ใช่เป็นการร้องรำทำเพลงในทางโลก เนื่องจากการสดับรับฟังพระธรรมด้วยจิตใจที่สงบอย่างมุ่งมั่นถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติศาสนกิจ

ตามปกติของศาสนาต่างๆ พระธรรมคำสอนบันทึกและรวบรวมเป็นพระมหาคัมภีร์ สำหรับศาสนาซิกข์แล้ว พระมหาคัมภีร์คือองค์ศาสนา สองสิ่งเป็นสิ่งเดียวกัน ประเด็นนี้เองที่มักส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ซับซ้อนหรือเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อเรื่องศาสนากับพระมหาคัมภีร์

สำหรับการถวายความเคารพต่อศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์ สามารถแสดงออกและปฏิบัติได้หลายประการ แต่แสดงออกยังคงเป็นคนละสิ่งกับการเข้าถึงในรสพระธรรมศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในฐานะที่เป็นคุรุ (หรือเรียกว่า คุรุ) ชาวซิกข์มีเป้าหมายสำคัญคือ การศึกษาพระธรรมให้แตกฉาน เพื่อนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง การถวายความเคารพจึงเป็นรูปแบบหนึ่งที่ใช้แสดงออกอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากพระมหาคัมภีร์เป็นรูปธรรม ขณะที่พระธรรมเป็นนามธรรม ต้องอาศัยกระบวนการศึกษา ตามที่เรียกว่า ซิกข์ หรือ ศิษย์

ส่วนที่สาม อรรถาธิบายเชิงเปรียบเทียบ

(1) ในการศึกษานี้ได้มุ่งเน้นองค์ประกอบในทางสังคมวัฒนธรรม แทนการยึดกรอบเฉพาะเรื่องการศาสนาเพียงประการเดียว ทำให้ช่วยเห็นภาพรวมและโครงสร้างในระดับที่ใหญ่กว่าคือ บริบททางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการทำความเข้าใจตามตรรกะแบบดั้งเดิม เมื่อพิจารณาแยกสกัดทางศาสนาออกแล้ว การนำวัตถุมาทำหน้าที่เป็นสิ่งเชื่อมโยงเรื่องราว เพื่อมองสังคมวัฒนธรรมในระดับโครงสร้างและภาพรวม ช่วยทำให้ผู้ศึกษาวิเคราะห์ในฐานะที่เป็นคนนอก (outsider) โดยสามารถมองเห็นสังคมวัฒนธรรมที่มาจากการผลิตผลผลิต และสามารถพิจารณาองค์ประกอบแวดล้อมได้อย่างเข้าใจต่อศาสนาซิกข์มากยิ่งขึ้น

(2) หากอาศัยพื้นฐานที่ว่าสังคมไทยรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดียโดยเฉพาะผ่านการศาสนาและคติความเชื่อโบราณแล้ว อรรถาธิบายนี้พยายามทำหน้าที่แยกองค์ประกอบ

แวดล้อม เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นอย่างเป็นขั้นตอนบนพื้นฐานความคุ้นเคยและความรู้ตามสังคมไทย เช่นการใช้จักรและแส้ในความหมายเชิงสัญลักษณ์

(3) ผลจากการศึกษาจะช่วยส่งเสริมให้ชาวไทยสามารถเรียนรู้และเข้าใจศาสนาซิกข์และชาวไทยซิกข์ได้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่เข้าไปเยี่ยมชมครุฑวารา จะสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ และจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับศาสนาซิกข์และสังคมวัฒนธรรมของชาวไทยซิกข์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

นายกสมาคมศรีคุรุสิงห์สภา. (2550). **ซิกข์ศาสนวินัย**. ม.ป.ท.

บำรุง คำเอก. (2548). **พจนานุกรมอินดี-ไทย**. กรุงเทพฯ: ฟาอภัย.

ปริตดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล. (2532). คำโครงความคิดเรื่องโครงสร้างและการศึกษานิทานปรัมปราของ โคลด เลวี-สเตร้าส์. ใน **รวมบทความการวิเคราะห์ข้อมูลทางคติชนวิทยา**. หน้า 1-8. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผู้จัดการออนไลน์. (2557). วัดทั่วโลกสวดมนต์ถวายในหลวง-ราชินี. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2557, จาก <http://www.manager.co.th/Qol/ViewNews.aspx?NewsID=9570000048917>

มานิต สัจจะมิตร. (2555). **ศาสนาซิกข์และวิถีชีวิต**. กรุงเทพฯ: คอมเมอร์เชียล กราฟฟิค.

ยุพร แสงทักษิณ. (2534). **เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์และเครื่องสูง**. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

สุเทพ สุริยามฤทธี1. (2547). **วิถีแห่งซิกข์**. ม.ป.ท.

สุเทพ สุริยามฤทธี2. (2557). **วิถีแห่งซิกข์**. ม.ป.ท.

Farooqui, S.A. (2005). **Islam and The Mughal State**. New Delhi: Sundeep Prakashan.

Gurbani. (2014). The Eleventh Guru - Guru Granth Sahib Ji. Retrieved December 15, 2014, from <http://gurbani.co/tengurus/guru-granth-sahib-ji.php>

Hindustan Times. (2012). Guru Nanak Jayanti Celebrations. Retrieved December 15, 2014, from <http://www.hindustantimes.com/photos-news/photos-india/indiansikh/Article4-965143.aspx>

Mohan Singh, R. (2011). Guru Nanak, Muslim, and America. Retrieved December 15, 2014, from <http://www.sikhnet.com/news/guru-nanak-muslims-and-america>

Nicolai, T. (2013). Indian Miniatures by Aurora Art Publishers, Leningrad. Retrieved December 15, 2014, from <http://universebook.blog.blogspot.com/2013/11/indian-miniatures-by-aurora-art.html>

Shankar, V.N.; & Kaur, Harmindar. (2005). **400th Gurpurab of Sri Guru Granth Sahib : A Universal Scripture for Mankind**. Haryana: Ranvir Bhatnagar.

Sikh Archives. (2012). Sikh Soldiers in Mesopotamia. Retrieved December 15, 2014, from <http://www.sikharchives.com/?p=11163>

Sikh Missionary Society U.K. (2004). Essay on Sikh Values. Retrieved December 15, 2014, from <http://gurmat.info/sms/smspublications/essaysonsikhvalues/essenceofthefaith>

Sikhi Wiki. (2014). Mool Mantar. Retrieved December 15, 2014, from http://www.sikhiwiki.org/index.php/Mool_Mantar

Singh, Dalip. (1999). **Sikhism in the Words of the Guru**. Amritsar: Lok Sahit Prakashan.

Singh Dilgeer, H. (1997). **The Sikh Reference Book**. Amritsar: Singh Brothers.

Singh, Jarnail. (2011). History of Rumala Sahib. Retrieved December 15, 2014, from <http://www.sikhphilosophy.net/history-of-sikhism/35647-history-of-rumala-sahib.html>

Singh, Harbans. (1998). **The Encyclopedia of Sikhism**. Patiala: Punjabi University.

Singh, Khushwant. (2006). **A History of The Sikhs Volume I : 1469-1839. 2nd Edition**. New Delhi: Oxford University Press.

Sukhmandir Khalsa. (2014). Rumala – Prayer Book Coverlet. Retrieved December 15, 2014, from http://sikhism.about.com/od/Sikhism_Glossary_R/g/Rumala-Prayer-Book-Coverlet.htm

_____. (2014). Gold Palki. Retrieved December 15, 2014, from http://palkisahib.com/gold_palki